

Karel Šling

(* 1945)

Karel Šling sa narodil na konci 2. svetovej vojny v Londýne. Jeho matka, Marian Šlingová rod. Wilbrahamová, bola Angličanka, otec, Otto Šling, pochádzal z Čiech a mal židovský pôvod. Otto Šling bol presvedčený, a v 50. rokoch 20. storočia aj aktívny, komunista, ktorý sa podieľal na vytváraní „socialistickej spoločnosti“. Vymenovali ho za krajského tajomníka Komunistickej strany Československa v Brne a spolu s manželkou a dvoma malými deťmi sa tam v roku 1946 presťahovali. Spoločné rodinné šťastie však bolo nekompromisne ukončené v roku 1950, kedy oboch pamätníkových rodičov zatkli. Otta Šlinga nakoniec v roku 1952 odsúdili na trest smrti vo vykonštruovanom procese s Rudolfom Slánským a ďalšími tzv. nepriateľmi štátu. Marian Šlingovú väznili do roku 1953. V tomto období boli obaja bratia umiestnení v detských domovoch. Po prepustení matky z väzenia žila oklieštená rodina vo vyhnanstve v Orlických horách, do Prahy sa mohli vrátiť až koncom 50. rokov. Ich prenasledovanie tým však neskončilo. Ako dieťa, ktoré bolo z problematickej rodiny, mal Karel obmedzené študijné možnosti. Absolvoval banícke učilište a neskôr banícku priemyslovku. V 60. rokoch 20. storočia sa mu podarilo vyštudovať Vysokú školu ekonomickú. Po sklamaní z Pražskej jari sa Karlova maminka vrátila do Anglicka. Karel v 70. rokoch podpísal Chartu 77 a nakoniec sa mu v roku 1984 po množstve povolení a administratívnych úkonov podarilo vycestovať do svojho rodiska, Londýna, kde už zostal žiť. Neskôr dokonca porušil jednu zo svojich životných zásad a vstúpil do politickej strany – britskej Labour Party.

 podcast

 príbeh

Aktivita 1: Komunistické ideály verzus realita

50. rokov

skupinová, hromadná aktivita

Cieľová skupina:

stredná škola

Časová dotácia:

4 vyučovacie hodiny + 2 týždne príprav v domácom prostredí

Téma:

komunizmus, 50. roky 20. storočia v Československu, „monsterprocesy“, antisemitizmus, príbehy 20. storočia, prenasledovanie

Cieľ:

Na základe príbehu pamätníka a jeho rodiny priblížiť obdobie 50. rokov 20. storočia v Československu, kedy komunistická strana preberala moc a vysporiadavala sa s nepohodlnými občanmi. Pamätníkovovo rozprávanie umožňuje ukázať príbeh rodiny, ktorá bola spočiatku komunistickej myšlienke naklonená, ale následne sa dostala do hľadáča a nepriazne vysokých komunistických funkcionárov a tí rodinu systematicky ničili.

Pomôcky:

príbeh pamätníka, PC/tablet, pero/ceruzky, papier, tabuľa/flipchart, krieda/fixky, prístup na internet alebo streamovacie služby

Postup:

1. fáza: Spoločensko-historický exkurz do 50. rokov 20. storočia v Československu

(časová dotácia: 45 min)

- Pedagóg/ička začne diskusiu o povojnovom období v Európe a zameria sa na vznikajúci východný blok a najmä Československo po prevzatí moci Komunistickou stranou Československa.
- Trieda si môže pomôcť časovou osou, ktorú si zapíše na tabuľu alebo do počítača.
- Tiež je dôležité si zdefinovať, na čom bola postavená komunistická ideológia.
- Žiaci si môžu pomôcť vyhľadávaním definícií na internete s usmernením učiteľa/ky (relevantné, overené, odborné zdroje) alebo učiteľ/ka pripraví vopred vybrané definície/charakteristiky. Vystrihne ich a rozdá medzi žiakov, ktorí ich budú skladať do zmysluplného celku.
- Následne učiteľ/ka so žiakmi v triede zrealizuje diskusiu, počas ktorej prejdú pripravenú časovú os a definície/charakteristiky komunizmu.
- Učiteľ/ka zisťuje prostredníctvom otázok, či žiaci danú tému pochopili, a poskytne vysvetlenie alebo nasmeruje na ďalšie zdroje, ak zostali nejaké nejasnosti,
- V tejto fáze sa treba zamerať aj na definovanie a pochopenie, aké skupiny občanov prenasledoval komunistický režim a ako sa s nimi vysporiadaval. Jednou zo skupín boli aj Židia, čo sa priamo týkalo pamätníkovho otca. Foriem, ako prenasledoval režim nepohodlných občanov, bolo veľa, výrazne zasiahli verejnosť vykonštruované procesy s nepriateľmi štátu.
- Trieda si odloží časovú os a zozbierané definície a charakteristiky. Môže ich pripevniť na nástenku alebo ich uložiť v počítačovom súbore.

2. fáza: Zoznámenie sa s príbehom pamätníka

(časová dotácia: 45 min)

- Žiaci si vypočujú alebo prečítajú príbeh pamätníka.
- Následne si rozdadajú vytlačený celý príbeh a učiteľ/ka rozdelí triedu na dve skupiny. V rámci týchto dvoch skupín môžu žiaci pracovať vo dvojiciach.
 - Prvá skupina sa zameria na to, ako rodina pamätníka podporovala komunistickú stranu, aké úspechy dosiahol najmä pamätníkov otec ako predstaviteľ tejto politickej strany.

- Druhá skupina vyhľadáva a zaznamenáva momenty, kde pamätník hovorí o tom, aké perzekúcie čakali jeho rodinu po zatknutí oboch rodičov.
- Po splnení úloh sa obe skupiny spoja. Dvojica z prvej skupiny sa stretne s dvojicou z druhej skupiny a spolu vyskladajú príbeh najskôr podpory komunistickej strany a aj kariéry, ktorú v nej otec pamätníka začal, a následne jeho prenasledovanie, ako aj dopad na celú rodinu pamätníka.
- Udalosti zo života pamätníkovej rodiny môžu doplniť do časovej osi, ktorú si vytvorili v predchádzajúcej fáze.

3. fáza: Prepojenie spoločensko-historického kontextu s príbehom pamätníka

(časová dotácia: práca doma – 2 týždne, práca na hodine – 45 min + 45 min)

- Učiteľ/ka rozdelí žiakov na 3 skupiny a zadá žiakom úlohy na vypracovanie doma s časovou dotáciou 2 týždne:
 - 1. skupina sa bude venovať vykonštruovaným procesom v českej časti Československa.
 - 2. skupina zistí viac o slovenských občanoch, ktorí boli súdení v „monsterprocesoch“.
 - 3. skupina sa zameria na proces s pamätníkovým otcom.
- Tipy na materiály:
 - [Zdroj 1](#)
 - [Zdroj 2](#)
 - [Zdroj 3](#)
 - [Zdroj 4](#)
- Následne na hodine odprezentujú svoje zistenia. Časová dotácia prezentácie pre jednu skupinu je 15 minút.
- Posledná hodina bude venovaná diskusii so žiakmi. Pedagóg/ička pomôže žiakom prepojiť získané spoločensko-historické informácie o kontexte daného obdobia s konkrétnym príbehom pamätníka a jeho rodiny. Pedagóg/ička môže povzbudiť diskusiu vhodnými otázkami a podnetmi na reflexiu: Zrekapitulujme si východiská, s ktorými pracovala Komunistická strana Československa. Dodržiavali predstavitelia tejto politickej strany zásady, ktoré sami nastoľovali? V čom sa rozchádzala ideologická teória s praxou? Aké skupiny obyvateľstva boli prenasledované a prečo? Prečo bola prenasledovaná rodina pamätníka? Boli momenty, ktoré vás na tomto príbehu prekvapili/rozosmutnili/zarazili? Aké to boli? Počuli ste niekedy predtým o politických procesoch v 50. rokoch 20. storočia v Československu?

Aktivita 2: Slobody sa nevzdám

skupinová, hromadná aktivita

Cielová skupina:

základná a stredná škola

Časová dotácia:

3 vyučovacie hodiny + dobrovoľný čas na sledovanie tematických filmov doma

Téma:

príbehy 20. storočia, 60. a 70. roky 20. storočia, Charta 77, ľudské práva a slobody, vzdor, sloboda, exil

Ciel:

Prostredníctvom konkrétneho príbehu pamätníka priblížiť život v období socializmu v 60. a 70. rokoch 20. storočia v Československu. Zamerať sa pri tom na pohľad človeka, ktorého rodina i on sám bol prenasledovaný komunistickým režimom. Poukázať na to, ako boli ľudské a občianske práva vybraných ľudí potláčané a aké boli možnosti dať najavo svoj nesúhlas a túžbu po slobodnom živote.

Pomôcky:

príbeh pamätníka, PC/tablet, pero/ceruzky, papier, tabuľa, krieda/fixky, nástenka, pomôcky na jej vyzdobenie, prístup na internet alebo streamovacie služby

Postup:

1. fáza: Zoznámenie sa s témou a príbehom pamätníka

(časová dotácia: 45 min)

- Žiakom zadáme úlohu individuálne si vypočítať alebo prečítať príbeh pamätníka.
- Na podnet pedagóga/ičky si následne žiaci vo dvojiciach prečítajú príbeh ešte raz, pričom sa zamerajú na tie momenty, v ktorých pamätník prejavoval svoj vzdor voči komunistickému režimu.
- Pod vedením učiteľa/učiteľky ich spolu s ďalšími dôležitými udalosťami pamätníkovho života zaznamenávajú na časovú os na tabuli.

2. fáza: Historicko-spoločenský kontext 60. a 70. rokov 20. storočia v Československu

(časová dotácia: 45 min)

- Žiaci sa spolu s pedagógom/ičkou zoznámia s obdobím 60. a 70. rokov 20. storočia v Československu.
- Môžu si pomôcť napr. krátkymi filmami zo série Dejiny udatného českého národa: [Video 1](#), [Video 2](#), [Video 3](#).
- Dôležité pojmy a dátumy žiaci zapisujú do časovej osi na tabuli.
- Okrem iného je dôležité si podrobnejšie vysvetliť, čo bola Charta 77 a prečo sa rozhodli vybrané osobnosti niečo také spísať a ponúknuť ako petíciu verejnosti.
- Dobrovoľná úloha: Pozrieť si doma filmy s problematikou 60. rokov, napr. Pelíšky od Jana Hřebejka z roku 1999. Žiakov upozorníme, že je to komediálne ladený film, ide skôr o nadľahčené zobrazenie, ale tematizujú sa v ňom viaceré aspekty, ktoré spomína aj pamätník vo svojom príbehu.

3. fáza: Prepojenie príbehu s historickými poznatkami a spoločenským kontextom

(časová dotácia: 45 min)

- Učiteľ/ka zorganizuje so žiakmi diskusiu na tému odporu a hľadania slobody v 60. – 70. rokoch 20. storočia v Československu.
- Žiaci prinášajú svoje postrehy, čo ich zaujalo na príbehu pamätníka, a zasadzujú jeho príbeh do kontextu ďalších historických poznatkov, ktoré získali.
- Učiteľ/ka môže klásť otázky: Ako ovplyvnilo pamätníka prenasledovanie jeho rodičov v 50. rokoch? Čo priniesli jeho rodine 60. roky a Pražská jar? Prečo sa rozhodol podpísať Chartu 77? Ako to ovplyvnilo jeho ďalší život? Prečo sa pamätník rozhodol emigrovať za svojou rodinou? Aj v súčasnosti sú vo svete politické režimy, ktoré prenasledujú svojich občanov za odlišné názory. Viete, kde sa takéto niečo deje? Ako vnímate rozhodnutie opustiť svoju krajinu s vedomím, že sa nebudete môcť vrátiť? Čo všetko môže predchádzať takémuto rozhodnutiu?
- Na záver môžu žiaci zhrnúť svoje poznatky a pripraviť si na túto tému v triede nástenku.